

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Sang-Værk til den Danske Kirke

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Sang-Værk til den Danske Kirke", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1839_621-intro-shoot-idm144.pdf (tilgået 03. maj 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Indhold

Udgivelsens genrer

En udgivelse som andet bind af *Sang-Værk til den Danske Kirke* kan betragtes ud fra flere genresynsvinkler. I nærværende sammenhæng er fokus først og fremmest på udgivelsen som en helhed, men alligevel kan det være nyttigt i grove træk at undersøge de enkelte dele, der indgår i helheden. Traditionelt og som en bred genrebetegnelse i *Grundtvigs Værker* bliver de to bind i *Sang-Værk til den Danske Kirke* (1837-1841) betragtet som en samling af salmer, men reelt består samlingen overordnet set af digte med 'kristent' indhold, hvoraf de fleste kan være salme- eller evt. sangtekster. Nogle af digtene er ikke i strofeform eller meget lange, så de er uegnede som tekster til folkelig fællessang. Dertil kommer, at der ved næsten ingen digte er angivet melodihenvisning, og en salme kan kun anvendes til sit hovedformål i gudstjenesten, når den både består af tekst og melodi.

Sang-Værk til den Danske Kirke (1836-1837) var fra Grundtvigs side anlagt som en antologi af salmer, hvor 'salme' er forstået ud fra den brede genrebetegnelse. Dette andet bind kan betragtes som begyndelsen til en antologi af bibelhistoriske salmer, sange og rim, der havde forlæg i især episke beretninger fra Bibelen. Med hensyn til genren kan man dog også se, at bindet var planlagt til at kunne blive en lærebog på vers, men derimod ikke en sangbog.

At Grundtvig selv opfattede sit sangværk som en antologi fremgik at hans brevveksling med B.S. Ingemann i november 1836, hvor det første hæfte i bind 1 var udkommet. Grundtvig hævdede, at sangværket var en samling, hvorfra man kunne vælge: "det er med en Samling af gudelige Sange som af andre Smaadigte: at de ikke *samtlig* [dvs. som helhed] kan være beregnede paa nogen andens Smag end Ud giverens; saa det er kun Sagen, at alle de, der bryder dem om Slagset, kan finde *noget*, der huger [dvs. huer] dem" (s. 186). Grundtvig påpegede endvidere, at inden for kirkens område gjaldt det for en folkelig salmeudgivelse, at samlingens nytte var vigtigere end hensynet til den æstetiske smag (s. 187). "Alt, hvad jeg tror, *Kristne* paa de forskjelligste Trin kan have Gavn og Glæde af at synge enten hjemme eller i Kirken, eller kun af at læse paa Rim, *det* har her sin rette Plads, hvor mange Indvendinger der end paa ethver andet Sted med Føje kunde gjøres derimod" (s. 188, brev fra Grundtvig til Ingemann, Mortensdag [dvs. 11. november] 1836; i Grundtvig & Ingemann 1882, s. 185-188).

Andet bind af sangværket kan dog også betragtes som en lærebog, der ville kunne anvendes i den kirkelige undervisning, hvad enten det drejede sig om børneskolen, konfirmationsforberedelsen eller præstens oplæring i kristendom af voksne lægmænd. Grundtvig anså episke rim og sange for at være en af de pædagogisk bedste måder at formidle det fortællende stof i Bibelen på. "De egentlig historiske [dvs. bibelhistoriske] Sange [...] de høre til Skolen" og ikke til kirken, mente han (brev fra Grundtvig til Peter Rørdam, den 24. marts 1843; i Rørdam 1891-1895, bind 1, s. 287). "At man lærer lettere Vers end ubunden Stiil, det er, saavidt jeg veed, den første [dvs. bedste] Bemærkning om Vers, jeg har læst" skrev han i 1828 i fortalen til sit første forsøg på en bibelhistorie på vers, "Studier til en bibelsk Rimkrønike" (Grundtvig 1828b, s. 145; udgivelsens nr. 7, 10 og 12-14 har førstetryk i disse "Studier"). Grundtvig mente således, at det var lettere at huske et stof, når man havde lært det udenad i en poetisk form, end hvis man havde lært det i prosa. Omkring 1828 var han desuden af den opfattelse, at den mest pædagogiske måde at formidle de vigtigste dele af Bibelen på var i en poetisk form, der hentede inspiration fra historiefortællingen i *Den danske Rimkrønike*. Da han på samme tid genudgav sin bibelhistorie på prosa, bemærkede han:

til mine Børns Lære-Bøger ønskede jeg helst idel *Rim-Krøniker*, som give den letteste og livligste Bog-Læsning, men deels har vel Mange Fordom mod en *bibelsk Rim-Krønike*, og deels vilde den være ligesaa vanskelig at skrive, som let at læse (Grundtvig 1828a, s. VII f.).

* Om Grundtvigs tidligere udgivelser af bibelhistoriske sange og salmer, se indledningen til "Studier til en bibelsk Rimkrønike" (1828). Generelt om Grundtvigs bibelhistoriske sange, se K.E. Bugges artikel med samme navn (Bugge 1978).

Undervejs i sit arbejde med udgivelsen af andet bind af *Sang-Værk til den Danske Kirke* omtalte Grundtvig stort set altid de enkelte digte som "*bibelhistoriske Sange*" (se f.eks. Grundtvig & Ingemann 1882, s. 198). Alligevel er bindet ikke en sangbog, da der kun findes melodihenvisninger til nr. 9 og 17, som i øvrigt begge havde været udgivet i andre samlinger tidligere. Derimod indeholder bindet en samling digte, hvoraf de fleste ville kunne anvendes som sangtekster. Flertallet af digtene er sangbare ved at være skrevet i regelmæssige strofer (undtagen nr. 4 og 7) og have — eller kunne forkortes eller opdeles til — en nogenlunde acceptabel længde for en folkelig sang. I genoptryk af de enkelte digte fik adskillige af dem da også efterhånden tilføjet melodihenvisninger, så de kunne bruges som sange (angående genoptryk, se *Bibliografien*, bind 2, s. 139-147).

Opbygning

Da Grundtvig i efteråret 1837 skulle til at tage fat på andet bind af sangværket, skrev han som nævnt til Ingemann, at hans hensigt var at udgive en række bibelhistoriske sange, der kunne gøre betragtningen levende af Guds underfulde gerninger i Det gamle og Det ny Testamente og især af Jesu liv (22. september 1837; i Grundtvig & Ingemann 1882, s. 198). Denne hensigtserklæring afspejler sig i bindets indhold og opbygning.

De 41 bibelhistoriske digte i andet bind af *Sang-Værk til den Danske Kirke* er disponerede efter en nøje plan. I lighed med sangværkets første bind indeholder andet bind ikke fortale eller forord. Men det uddrag af *Nyaars-Morgen* (1824), der står som forord ("Forspil") til sangværkets bind 1, antyder baggrund og hensigter for dette værk. På samme måde kan det første digt i bind 2, "Kirkegaarden", opfattes som et programdigt for sangværkets andet bind. Sammen med nr. 2-6 udgør det en gruppe digte, der indledningsvis angiver, i hvilket lys de bibelhistoriske sange skal ses. Hoveddelen af udgivelsen fra digt nr. 7 til det afbrudte nr. 41 er anbragt i rækkefølge efter den bibelske tidsregning fra skabelsen og syndefaldet i Første Mosebog (nr. 7-11) og frem til det udvalgte folk, israelitternes, planer om at indtage Jeriko i Josvabogens kapitel 2. Digtene aftegner således de første dele af det frelseshistoriske tidsforløb.

De enkelte digte i udgivelsen er yderligere opdelt efter emner, der er markeret med overskrifter og klummetitler. Overskrifterne kan dække over grupper med mange digte som "Jakob og Josef" (nr. 20-25) og "Moses og Pharao" (nr. 26-37), men de fleste overskrifter rummer kun 1-2 digte.

De indledende digte

De første seks digte i andet bind har en særlig funktion i forhold til udgivelsen og behandles derfor mere indgående. I programdigtet, nr. 1, med overskriften "Kirkegaarden", gendigtes profeten Ezekiels vision i Ez 37,1-14, hvor de døde af Herrens folk genoplives ved lyden af Herrens ord (strofe 1-7). Visionen gentages med 'jeget' i profetens rolle, hvor 'jeget' skal genoplive Kristi kirke ved hjælp af Guds ord på modersmålet (strofe 8-14). Dødningsbenene på kirkegården bliver allegorisk fremstillet som Bibelens døde bogstaver uden liv og ånd (strofe 9). 'Jeget' påkalder Helligånden og beder den om at indblæse Herrens ord nyt liv, så ordene i Jesu navn kan opstå med menighedens stemme (strofe 11). Ved Helligåndens indgriben kommer Guds ord i Bibelen til live som inspiration eller livsånd fra Gud hos 'jeget', og Guds folk opstår åndeligt (strofe 13-14). I de sidste strofer sammenfattes digtet (strofe 15-17). Kirkegården bruges her som et billede på Kristi menighed, hvoraf hver enkelt får nyt liv gennem dåben, og menigheden opfordres til at vise, at Gud sejrrikt kan overvinde døden.

I digtet "Kirkegaarden" er 'jegets' mission således at give Bibelens ord ånd og liv, så Kristi menighed kan genopstå og det både i 'jegets' samtid og ved tidernes ende. Når digtet indleder en samling sange til den danske, kristne menighed, der gengiver bibelske fortællinger, så viser det en hensigt fra Grundtvigs side om, at digtets egen fortælling må gentage sig i Grundtvigs samtid. Dette digt og især alle de følgende digte i andet bind af *Sang-Værk til den Danske Kirke* kan ud fra dette perspektiv ses som bibelske beretninger, der har fået liv og ånd og er genopstået på 'jegets' tunge (jf. strofe 13).

Af de følgende indledende digte har nr. 2-3 overskriften "Bibelen". Især digt nr. 2 viser, hvordan Grundtvigs digterjag forestiller sig, at den rette formidling af Bibelens indhold skal være, og hvordan 'jeget' opfatter forholdet mellem Bibelen og den levende, mundtlige forkyndelse. Nr. 2 med førstelinjen "Tag Bogen af den Engels Haand" viderefører temaet om 'jegets' guddommelige inspiration. I forlægget Åb 10 skal profeten sluge en bogrulle, hvorefter han kan profetere om folk og folkeslag. I digtets strofe 1-4 skal 'jeget' gentage handlingen og sluge kirkebogen, dvs. Bibelen (jf. strofe 5). Ved hjælp af Helligånden kan 'jeget' herefter levende og på modersmålet gengive Guds spor i Bibelen (strofe 5-10). Gud findes ikke i *Skriften*, og kirken stammer ikke fra mennesket selv (strofe 11-14). Derimod lyder Guds røst ved dåb og nadver og i tale, bibelord og lovsang, der er oplyst af Helligånden (strofe 15-19). Forkyndelsen er altid ny, men indholdet af forkyndelsen er den samme Helligånd, Kristus og Gud (strofe 20-24). I det følgende digt nr. 3, "En Syndflod af Bøger", uddybes emnerne fra nr. 2 allegorisk.

Digtene nr. 4-6 har "Bibel-Historien" som fælles overskrift. Det første digt, "Verden døde", skildrer igennem fem afsnit, hvordan historien ifølge den bibelske historiefortælling udvikler sig gennem utilstanden, skabelsen, menneskets skabelse og syndefaldet. Sidste afsnit viser menneskets nyskabelse gennem Kristus i dåben og peger hen på Kristi genkomst og Guds have, hvor Kristus er sammen med genopståede døde (jf. Grundtvig 1944-1964, bind 6, s. 179 f.). Det frelseshistoriske perspektiv ses f.eks. gennem den måde, billedsproget bliver uddybet på ved gentagelser.

* Grundtvig anvender gentagelserne ud fra metoder hentet i den firefoldige teksttolkning; se en gennemgang i Nielsen 2009, s. 211-233, og *Gads Bibel Leksikon*, opslaget "Typologi".

Eksempelvis er der i tredje afsnit om menneskets skabelse brugt billeder som "Aande-Skibet" og "Sjæle-Bordet" (s. 17), der alluderer til anvendelsen i sidste afsnit, hvor de samme billeder mere direkte peger på kirken og nadveren, både som de udfolder sig på jorden og eskatologisk i de himmelske boliger (s. 24). Noget tilsvarende er tilfældet ved den klassiske sammenstilling af Adam og den anden Adam, dvs. Kristus, jf. 1 Kor 15,45 (afsnit 3 og afsnit 5, s. 21), og ved Eden og "Kirkens Eden" (afsnit 3, s. 16, og afsnit 5, s. 22).

I indledningens sidste digte, nr. 5 og 6, vendes blikket mod Det Gamle Testamente og det udvalgte, jødiske folks historie. "Priser Herren, for Han er god" er en generel lovprisning af Gud som skaber og beskytter af sit folk. Det lange digt "Kom, lad os prise de herlige Mænd" er en gennemgang af de vigtigste mænd og begivenheder i det jødiske folks historie. Når digtet er placeret ved indgangen til sangværkets hovedafsnit, er det nærliggende at opfatte det som en slags introduktion og oversigt over de følgende digte. De næste digte i samlingen uddyber nu hver for sig i rækkefølge efter den bibelske kronologi det gammeltestamentlige stof og gengiver det i en episk-lyrisk form.

Konkluderende om samlingens indledende digte kan man sige, at de tydeligt lægger et frelseshistorisk og dermed kristent perspektiv på de følgende digte med gammeltestamentligt, semitisk stof, selv om disse digte ikke i sig selv nødvendigvis indeholder specielt kristent forkyndende budskaber. Samtidig viser de indledende digte de centrale elementer i Grundtvigs kristendomsforståelse og lægger vægt på, at den kristne forkyndelse og digtning er inspireret af Helligånden.